

Francisci Hotomani.

sunt ex vniuersitate damno, dolore, incommodo, calamitate, iniuria, publice à Pratore formulæ, ad quas priuata lis accommodetur. Cùm autem in tem agendum esset, hac in vñi fuit formula, Fundus qui est in agro qui Sabinus vocatur, meus est. Eum ego ex iure Quiritium meum esse aio, quam actionem in Orat pro Murena Cicero conmemorat. Quod si in personam agendum esset, Iustinianus supra hanc in vñi esse formulam ostendit: Aio te mihi dare facere dportere. Nunc illi, quæsi profertur, an qui tem peritus est, vñi his verbis posse: & dicere, Aio te mihi fundum Sabinum, qui meus est, dare oportere: vt ID AR E dixerit, quasi cedere, vel restituere nam & dare pignos dicimus, eum qui dominium eius non transire, & dare rem commodato, vel precariositem viendum date, Plautus in Trinuissimo, Nam beneficium homini proprium quod datur, proprium erit: quod datū viendum est, id rependi copia est, quando velis. Et in eandem sententiam Dace pro Tradere dixit Ouidius, ille vulgato ver- su libro de arte amandi primo:

Multa rogant tradenda libi, data cedere no-
lunt. Hac cum ita sint, respondemus tamen,
IDandi verbum apud Iurisconsultos propriè sic,
accipi, vt dominij translationem duntraxat signi-
ficeret: quemadmodum mox demonstrabimus. ob-
eamque causam in re sua petenda usurpari hoc
verbum non posse. Sed hec quidem de formulis:
quaæ qui considerabit, & simul Iustiniani legem
attendet, qua lege formulæ omnes sublate sunt
institutumque vt quibusvis commodis & congruentibus verbis co- cipere actions licet, du-
bitare poterit, quotsum ista pertineant. Hec enim
de formulis, stipulatis, verba illa demonstrent, S I
A P P A R E T, & cat. nunquid igitur is, qui rem
suum petens, dicit eam libi dati oportere, canam
amittere: quid verò si Latinè pinguius loqueretur,
& Dare pro restituere forte dixisset (cùm inter-
dum accidat, ut etiam id Dati pro si, si usurpet
velut in l. stipulatis, 4. D. de vñr. Apparet igitur
hec & à verbis Iurisconsultis esse scripta, & ad
illorum temporis rationem referenda esse, qui-
bus in vñi formulæ fuerunt.

**Dari cuiquam. Seq. ij. Qui libi dati postulat
id postulat, vt quod suum non est, suum fiat. l.
Vbi autem 75. in fin. D. de verborum obligatione,
vbi Vlpianus ait, hanc stipulationem, Fundum
Tosculi num dari, continere, vt dominium omnimodo efficiatur stipulatoris, quoquo modo. Ita-
que Paulus in l. 167. D. de reg. iur. scribit non vi-
deri data, quæ eo tempore quo dantur, accipien-
tis non sunt.**

**Magis eius fieri. Sequitur iij. Quod aliquius
est, t̄ eius amplius fieri nō potest. §. Sed si rem, §.
De legat. vbi Iustinianus ait, id quod proprium
est aliquius, amplius eius fieri nō potest: dominium
enim non nisi vñi ex causa posse cōtingere, quod
idem traditur in l. non vt ex pluribus, D. de reg.
iur. Quapropter Vlpianus in l. scire debemus,
129. D. de verb. obli. dum queretur, in hec stipu-
latio fieri facta valeret. Hominem date spon-
des: respondit non valere, quod idem traditur in
l. nemo. 82. cod.**

**Fures etiam hac actione. Seq. iij. odio futum
institutum est, vt etiam agi licet, eos dare oportet. l. i. & ps. D. de condic. fut. item l. vñr. D. de
vñr. quæ ad cau. vbi Vlpianus ait, proditū suis**

se, neminem rem suam, nisi furi posse cōdicere. Et institutum est à pratore. vt ex legum inscrip-
tionibus apparet. Itaque proprium nomen haec
habet actio, vocatúrgo condicō futuia. ¶ Nam
meo iudicio, civili iure si quis cum fute sic egis-
ser, causam perdidisset: quod quia per iniquum
Pratorum vñrum est, propterea hāc actionem odio
futum, vt Iustinianus scribit, institutum: quo plurim
actionibus tenebantur. l. si pro fute. 7. D. eod. Quantas autem
opportunitates, hoc Pratoris institutum artile-
rit, operæ premium est cognoscere. nam quod quid
dam scribunt in rei vindicatione, necessarium domi-
nij probationem fuisse, quæ plerunque difficilis
esse solet, l. in rem. D. de rei vindic. l. cum
res, C. de probat. hic autem necessarium non
esse: videamus ne satius caute dicatur. Cum Vlpia-
nus in l. prima D. hoc tit. disertè scribat, hanc ac-
tionem soli domino permitti. Quod autem alij
potest, eis utilitatem in eo possumus esse, quod in
vindicationibus, rei interitus possessores liberan-
tur: hic verò futes non liberantur: nihil confide-
ratu dictum videtur. Cūm sis consistat rei vin-
dicationem ex mora perpetuari, l. item si, i. 5. D.
de rei vindic. Fures t̄ autem semper moram face-
re videntur l. in re, 8. in fin. D. de condic. fut. Om-
nino igitur sic se res habet, vt eo commodi sit
hac actio, quām vindicatio, quod vindicatio lo-
cum nisi aduersus possessorum non habet l. actio-
num, 25. D. de oblig. & actio, qua de causa Furius
scribit in l. vñr. D. de rei vindic. neminem compelli
in tem actionem patruia licet alicui dicere se
non possidere. In hac verò condicione nihil op-
pus est possessionem probare: nam, vt ait Imp. in
9. vñr. suprà, t̄ oblig. ex delicto. Condicō ad-
uersus furem ipsum, harediumve eius, licet, nō pos-
siderat, competit. Quod magis creditoris cōmo-
do constitutum est. Præterea in rei vindica. nulla
furti mentio fit: sic vero certum est commemo-
ratur furtum, cuius solius causa hac actio conce-
ditur. vnde aliqua macula furti relinquitur: nam
etiam cetera ignominia in condicione, quamvis
ex famulis causis pendant. l. cessat 36. D. de obli.
& act. Tamen fieri non potest, vt furi t̄ damna-
tum infamia non sicut curvit: vt scribit Marcel. in l.
non potest, D. de fute. Quid enim (vt Cic. Verri-
naij. scribit) turpius ingens, quid minus libero
dignum, quām in conuentu maximo cogi à ma-
gistratu furtum reddere? Atque hac quidem ita
te habent, superest, vt videamus quo sensu verbū
¶ D A N D I in hac actione accipi oporteat:
nam quomodo dominij translationem designa-
ret, cùm ea res sit actio: neque enim (quemad-
modum de senatusconsulto quedam scribatur,
quod ad pecunia vñlum fructum pertinet). Prator
terum naturam immutare potuit, nec efficeret, vt
quod semel meum esset, iterum meum efficeret.
Aideamus igitur ne D A R E. In hac actione
nihil aliud significet, quām præstare restituere
reddere.

**Si appetat eos dari. Formula actionis hāc op-
tinet futili: Aio scyphū: quem tu mihi nuper fute
abstulisti, cum esset: tēque illū mibi dare oportere.
Iudicis verò hanc, S I A P P A R E T scy-
phum, quo de agitur, quenque Sempronij fute
abstulisse dicitur, sive M. roij. tum M. tuius illum
Sempronio dare damnetur. Nam dominij men-
tionem**